

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

IN ACEST NUMAR:

MIHAI BENIUC: Poezii

DUMITRU MICU: „Doi critici”

Nicolae Iorga și Mihail Dragomirescu

TRAIAN COȘOVEI: „Paianța” - povestire

Anul X. nr. 10 (469) — Joi 7 martie 1963

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

AURA BUZESCU

MÎNDRIE

Cu mulți ani în urmă, am citit într-o pagină de literatură, o uluitoare descriere care reflecta poziția de însoțire a femeii în lumea de atunci. Era vorba în acea pagină de un drum de țară pe care înaintau câțiva oameni zdrențăroși și în urma lor o femeie (femeia nefiind socotită, pare-se, „om”). Aceasta se întâmpla în vremurile de mult apuse cînd și bărbații, dacă nu aparțineau unei clase sociale înstărite, erau socotiți tot atât de puțin „oameni”.

Pentru a arăta în puține cuvinte uriașa schimbare pe care o trăim în această direcție este, socotesc, îndejuns să spunem că astăzi chiar Constituția Republicii Populare Române, legea legilor noastre, reflectă ea, prima, transformările revoluționare din realitate, ridicînd femeia prin drepturile și îndatoririle sale pe treapta de totală egalitate cu bărbatul. În articole speciale este ocrotită femeia muncitoare, soție, mamă.

În anii democrației populare s-au deschis femeilor ne-numărate posibilități de afirmare, vaste cimpuri de activitate. Dacă ne sunăm mîndre cînd la tribuna Marii Adunări Naționale urcă femeile deputate, aceeași mîndrie și bucurie ne stăpînește cînd înțîlnim femei conducînd bogate gospodării colective, sau cînd, pe șantiere sau în marile întreprinderi, hărnicia și conștiințozitatea femeilor contribuie activ la desăvîrșirea construcției socialismului. Simțul lor gospodăresc, priceperea, încrederea cu care au fost investite, ridică femeile din țara noastră pe treapta înaltei demnități cetățenești.

Gazetele noastre abundă de nume de femei, reprezentante ale prozei, poeziei sau dramaturgiei. La pupitul orchestrelor noastre, bagheta este purtată nu odată de o mîna femeiească. În coloanele revistelor de specialitate din orice domeniu al științei sau în standurile de cărți apar lucrări de mare valoare purtînd semnătura unor femei ce slujesc stîlnic. În spitale, policlinici, creșe, femeile în alb, medici, surori, aduc o prețioasă contribuție la apărarea sănătății poporului. Sub îndrumarea Partidului și Guvernului vorbim astăzi nemijlocit noi pentru noi, despre noi și problemele noastre. Cuvîntul femeii este ascultat cu interes, dragoste și grijă căci este cuvîntul mamelor, fiicelor și tovarășelor de muncă.

8 Martie! Zi de mare sărbătoare pentru noi femeile. Și, în același timp, zi de mari răspunderi. Femeile dau naștere vieții și tot ele, alături de toți oamenii cinstiți din lume, trebuie să apere pacea și viața copiilor. Mai mult decît oricine femeile cunosc grozăviile războaielor, moartea și ruinele și împotriva morții și ruinelor trebuie să luptăm cu toate forțele noastre, cu luciditate și perseverență. Unite în organizațiile internaționale, înconjurînd globul cu mili-nile lor întinse, ca pentru a-și apăra de pericolul unui nou război, femeile din toată lumea transformă ziua de 8 Martie într-o zi de solidaritate și bilanț al cuceririlor obținute în lupta pentru triumful păcii.

„Să privim sărbătoarea pe care calendarul a înscris-o pentru noi în primele zile ale proaspetei primăveri, prin grija și dragostea partidului, cu bucuria pe care o poate da sentimentul datoriei împlinite. Datoria de a apăra pacea, cel mai de preț bun al lumii.

Desen de FLORICA CORDESCU

VICTOR EFTIMIU

Cosmic

De mii de ani, noi sîntem cerșetorii
Azurului și nopților astrale
Ce ne trimit răspunsuri minerale:
Bolizii arși în vaste crematorii.

Zidind în cer pagode, catedrale,
Și cîmîțire sufletești, victorii
Postume și speranțe peremptorii
Primeam disprețul lumii siderale.

Dor - iată: vremuri noi străbat eterul...
Începem să-i dezvăluim misterul,
Tăcerea stelelor, solemnă, cruntă.

Ieșit din întuneric, din pruncie
Trezit din vechea lui nimicnicie,
Se-nalță omul, cosmosul înfruntă.

CONSTANTIN PRISNEA

epilog bahic

La Florența, apărea pentru prima dată în 1494, în editura lui Laurent d'Alupa „Antologia epigrammatum graecorum cura Ioannis Lascaris”. Autorul ei nu era Jean Lascaris cum s-ar părea la prima vedere, acesta salvînd doar manuscrisul din ruinele Constantinopolului. Acela care adunase cele 2400 epigrame cu aproximativ 15.000 de versuri. Împărțite în șapte cărți — după subiectele tratate — era însă Planudiu din Nicomedia, care a trăit pe la sfîrșitul secolului al XIII-lea. Culegerea care poartă numele de Antologie greacă își are o istorie mult mai lungă, cuprînsă în cincisprezece secole, timp în care diversele Antologii, începînd cu „Coroana” lui Meleagru, datînd din secolul I î.e.n. și terminînd cu aceea a lui Planudiu, pomenită mai sus, au suferit un îndelung proces de stratificare. Antologia cuprinde inscripții, cu caracter funerar, votiv, descriptiv sau de dragoste și formează o foarte bogată sursă de informare asupra vieții, obiceiurilor și moravurilor din acea vreme. Unele dintre acestea sînt atribuite unor ilustre figuri ale anticității: Simonide, Sapho, Platon. Altele, aparținînd unor poeți mai puțin cunoscuți sau chiar unor anonimi, sînt închinare unor mari personalități ale timpului: lui Sofocle, lui Anacreon, lui Epicur, lui Homer și altora.

Un număr destul de important vorbesc despre raporturile acestora din urmă cu obiectul — dacă obiect poate fi denumită această ființă vie — care face pretextul însemnărilor mele, de față. Iată una, închinată lui Sofocle și aparținînd lui Simonide.

„Tu ai murit, bătrîne Sofocle, floarea poezilor, înghițînd un stragor de-al lui Bacchus”.

Alta aparținînd unui anonim ne învîta: „Strîlăce, care treci pe lângă mormîntul lui Anacreon, intră și lasă să cadă o libație, căci sînt un băutor de vin”.

Antologia greacă îmi căzupe la îndemînă, mai zilele trecute și tocmai la timp, pentru ca să mă determine să reiau firul însemnărilor îndelungă vreme întrerupte.

Multe din epigramele Antologiei sînt o dovadă de netăgăduit a rolului jucat de Bacchus în dezvoltarea literaturii și artei în acea vreme. Biserica dintru începuturile ei, fie creștină, mahomedană sau chiar călăuzită de învățăturile lui Moise n-a disprețuit vinul.

Iar Sinodul din Constantinopol, din anul 692, a interzis cu desăvîrșire dansurile publice ale femeilor „izvor al relelor și al ruinei”, corurile și misterele, care sînt obiceiuri vechi, antice „cu totul străine vieții noastre creștine”. Hotărîrea sinodului era ca nici un bărbat să nu se travească în femeie și nici o femeie în bărbat, nimeni să nu interpreteze personaje de comedie sau de tragedie, „nimeni atunci cînd vierii tescuiesc vinul în căzile lor să nu invoce numele «scribosului Bacchus» și nici atunci cînd se va turna vinul în bu-toaie nimeni să nu producă risul prin acțiuni care poartă pecetea minciunii și nebuniei și care nu demonstrează decît ignoranță și vanitate”.

Amenințarea cu excomunicarea, oricît de înfricoșătoare era, n-a împiedicat ca artele să-și continue drumul lor. Ce ne-am fi făcut dacă ar fi învins biserica? Am fi rămas fără Corul beșterilor din „Damațiunea lui Faust” a lui Berlioz, fără Faistaff („Jupine, mai dă-mi o cană de Xeres”) și fără Bardolfo („Blestem pe acela ce vinul își botează”), fără aria șampaniei din „Don Juan” și fără Turiddu din „Cavaleria Rusticană” („Vat vinul ce spumează / Și-n pahare scinteiază”)... și probabil și fără baletul lui Albert Roussel „Bachus și Ariana”. Și cine știe dacă Bernier ar mai fi scris carata „Bachus” sau dacă Gustav Mahler ne-ar mai fi lăsat „Das lied von der Erde”? „Și dacă nu mai pot să beau / Fiindcă-s sătul de vin / Eu pin-la poartă mă tirăse / Mă cule și-adorm seniu!” („Cîntecul pămîntului” — Cheflui primăvara).

Beethoven avea să facă o mîrturie care mi se pare nu numai interesantă dar și concludentă: „Muzica este o revelație mai mare decît toată înțelepciunea și filozofia, ea e vinul ce trezește forțele creatoare, iar eu sînt Bacchus, care desartă acest vin neprețuit omeniilor, îmbătîndu-i spiritul”.

Unul din biografiile săi socotea că cea de-a zecea simfonie, pe care Beethoven o schițase pentru a proslăvi idealul de dragoste al unei umanități doritoare de pace și fraternitate, „probabil s-ar fi terminat cu o sărbătoare a lui Bacchus” (A. Jolivet). (Continuare în pag. 9)

MIRON RADU PARASCHIVESCU

Sînt un om sintetic
Al epocii mele
În care timpul înfrînt
Rămîne în urmă cu secolii pe oră.

Am tot ce ne trebuie:
Sentimente și gînduri
Simțuri și visuri
Dar totul e mărit
Și multiplicat cu viteza luminii.

Mi-e ochiul electronic
Magnetici nervii
Inima radiantă
Sîngele alcalin.

Mi-e frupul întrea
O chiurasă mai armonioasă
Și mai sensibilă
Decît a cavalerilor medievali

Dar mai rezistentă decît a lor
Construit pentru bătaii
Cu o natură ce de-abia începe
Să fie cucerită de mine.

Și din înfruntarea cu ea
(Cu straturile ei cele mai subtile
Și impalpabile)
Am deprins viclenia de-a o supune fără
violenta

Supunîndu-i-mă aparent
Plonjînd în spațiile ei infinite
Ca și sufletul, ca și timpul, ca și visul
Ce se contopesc și reasc înnoite în mine
Ca ziua după noapte
Ca primăvara după iarnă,

Tar ca amuleta și talisman
Apăr și păstrez
Un imperceptibil hoh de măceasă,
Un sălbatec fruct

Și care în ceasul suprem
Mă va conduce din nou în
Izvorul etern de unde-am plecat.

22.II.1963

omul- sinteză

PRIMULUI COSMONAUT

Pe coardele timpului

CARTE
LA CAR
LUCRE

Cheile

Am devenit casa ta de fier
Safe-ul cu tainice-ncuierari
Si mai umplut de ani
Fisicuri, fisicuri.

Descuie-mă, timpule,
la-ți anii-ndărăt
Pe toți
Sau măcar o parte
Pe-aceștia din urmă
Vreo citeva zeci.

În schimb îți ofer
Argintul curat al timpelor mele
Pe numele meu de poet
Bogatele picturi
De pe păreții sufletului meu
Sufărînțele
Petrificate ca la Pompei
Subt lava și cenușa de foc
Din Vezuviul inimii mele
Minunatele statui de marmoră
Ce mi le-au lăsat în amintire
Femeile
Îți dau
Castalia neîncepută
A lacrimilor mele neplînsă
Timpule
Și toate acestea
În schimbul citorva zeci de ani
Ai tăi
Primiți de mine-n păstrare
Și pe care te rog
Stăruitor
Ja-i îndărăt.

De ce nu-mi răspunzi ?
De ce te faci că nu m-auzi
Și nici nu te uși la mine ?
În definitiv sint anii tăi
N-am nevoie să mi-i faci cadou
Știi prea bine că nu sint zaraf
Și nu iubesc nici un fel de avere
Știi prea bine
Că am luptat împotriva bogățiilor
De ce să fiu acum eu insumi
Bogat
Nu mă îmbogăți cu anii tăi
Du-i în altă parte
Descuie casa de fier
Și pleacă cu ei
Nici un fel de chirie nu-mi trebuie
Că mi-ai încărcat cu ei
Orice loc liber din trup
Timpule, poate ești surd,
Ori nu pricepi românește !
Nu te prefacă, hai gata
M-am săturat să fiu depozitarul
Acestui mărunțiș al tău
Anii
Vârșaiți în mine
Clipe
Ore
Zile
Luni
Zilnic ore douăzeci și patru
Anual vr-o douăspre-ce luni
În total ani
Cinci peste cincizeci
Credeai că n-am să-i număr ?
Aceasta a fost
Doar la-nceput
Cînd mi se părea că glumești
Dar vād că te-ntreci cu gluma
Și anii tăi sint tot mai grei
Metalul lor e mai întunecat
Zimții înțepă
Pajura seamănă a zgriptor,
Iar capu-i de mort.
Nu mai vreau !
Timpule
Cară-te cu anii tăi grunțuroși
Ce sună cînd îmi cad în suflet
Ca bulgării pe raclă-n mormînt
Descuie odată
Și ia-ți-i !
Nu vrei ?
Hai !
Uite mă pun în genunchi
Îți sărut poalele veșniciei
Mă umilesc
Nu mă lăsa
la-ți anii
la-ți anii, zic !
Nu mă face să ridic vocea
Ascultă-mă
Descuie !

Ah, ticălosul
A pierdut cheile.

Pe coardele timpului

Incolonarea, visuri, și la drum,
Acolo unde viitorul arde
De ziua păcii armomentul scrum
Și timpul sună fericit pe coarde.

Mai rămîneți voi cite unu-n urmă
Și mai cădeți în greul marș de noapte,
Dar chiar coloana-ntreagă de se curmă,
Durează drumul însemnat cu fapte.

Iar de-î o rîpă ce v-așteaptă-n cale,
Să nu vă-ntoarceți biruiți la vatră,
Ci pînă la 'nălțimea buzei sale
Cădeți pe rînd și faceți-vă peatră.

Cînd alții vin, să nu vă umble gura
Că visurile au și ele moarte.
Fiți mîndri că v-a mistuit natura
Și punte v-a făcut spre mai departe.

Hai, timp, să bată ritmul tău pe coarde !
S-a rumenit a zori de ziuă zarea,
În depărtări o roză nouă arde.
Hai, visuri, bravi oșteni, incolonarea !

Poetul tînăr e un zeu...

Poetul tînăr e un zeu,
- Spunea un bard american -
Pe-aripile de veteran

Godul de pini

Mă țîn cațune
Ca de god de spini,
Mă uit la lălmă :
S-a făcut oafă.
Mă uit la are -
Schije de tal !
Mă uit la
E în infloria a fost
Și soldat îniformă albastră
Căzut în sîș ghimpată.
Mă uit în m,
Irica și drașea de gardul de spini.
Mă uit la v,
Să ține depă,
Numai șarpele
Să strecurat știt, neatins
Nimoi brîndînflorēște
La umbră subgard.
Șapele are v, firitorul
Brîndușa otravăumoasă
Nici șarpele, nîbrîndușa
Nu țiu să zimțescă.
Eu zimbesc
Și mă țîn de god de spini.

Tată Horeo, lancule firtate,
Cu tîlnicul numai nu faci dreptate,
Meșterii, meșterii !

Voi o știați, o știu și eu prea bine,
De-aceea arde focul roșu-n mine,
Meșterii, meșterii !

Dar covăcia mea nu face frumuseți,
Cu apă goală oamenii să-mbești, -
Meșterii, meșterii !

Eu din opincă face-oi călimară,
Și-o pană din custură bunăoară, -
Meșterii, meșterii !

Apoi gâsi-voi undeva cerneală,
Să trag o dungă peste ce-i spoială,
Meșterii, meșterii !

Odată

Mă duc și iarăși revin
Ca vîntul în pădurea de pin.

Mă duc și iarăși apar
Ca vîntul în pădurea de stejar.

Înainte și iarăși mă retrag
Ca vîntul în pădurea de fag.

Mă pierd ades prin cețurile sure
Apoi mă țîn tot eu cătră pădure.

Odată însă, poate pe furtună,
Ți-oi spune, frate cadru, noapte bună.

Anotimp în avans

O cunoștință veche,
Soarele,
Într-o zi s-a sculat palid la față.
- Să chem un doctor, am zis.
- Cheamă vara-ndărăt, mi-a răspuns
- N-are viză de-ntoarcere, zic.
- Atunci pleacă și tu,
Boala mea-i molipsitoare.
Și-ntr-adevăr m-am uitat la copaci,
Îngălbeniseră cu toții,
Adecă numai frunza.
M-am uitat în oglindă.
E foarte bine, mi-am zis,
Am o depășire
De-un anotimp.

Albisem de tot,
Dar numai la păr.

Oglinda

Oglinda ne dă suprafața,
Dar ce este-ascuns mai la fund
Tu poți să le-ntrebi toată viața,
- Tăcerile nu ne răspund.

Tai lucrul în două și dai
De noi suprafețe. Mai taie !
Și-n ochii tăi iar se desfoaie
Mereu suprafețe, cit tai.

De-ai sparge oglinda, străfundul
Vorbire-ar ? Încearcă.
Nimica ! Pieri doar o barcă -
Noi fețe adîncul ascundu-l.

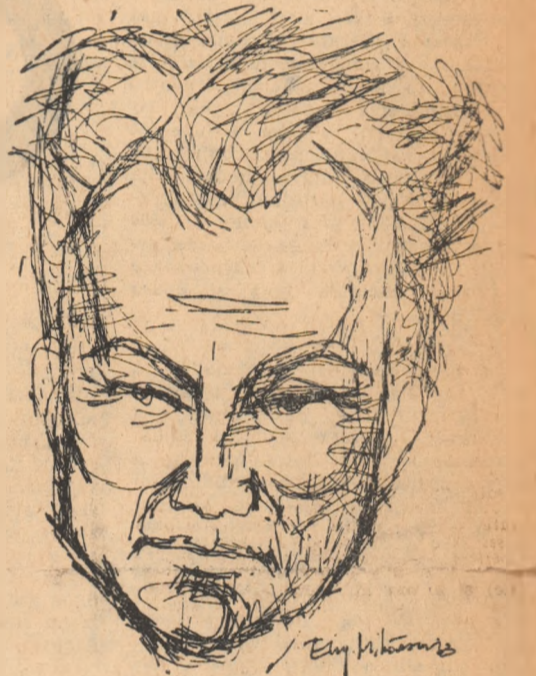
Oul lui Columb

Oul lui Cristofor Columb
Și-l așează pe frunte fiecare
După propria-i iscusință.
Important atîta-i doar :
Să nu-l așeze chiar ca genevezul,
Măcar puțin să-l pună mai la o parte,
Mai drept
Sau mai în dungă,
Mai cu susu-n jos,
Mai cu josu-n sus,
Pușintel,
Atîț,
Cit să nu fie
Categoric și sută la sută
Vădit plagiatul
Nu strică nici oul să fie vopsit,
Sau împistrit ca la Paști.
În orice caz să fie fierț,
Chiar dacă e clocit.
Cine n-a văzut pe Cristofor Columb
Cum a făcut jocul,
Cu atîț mai bine !
Chiar dacă va turți oul mai prost,
Va fi propria sa inovație.
Totuși
În general și-n particular
E destul de greu
Să mai fii Cristofor Columb,
Chiar dacă ouă sint destule pe piață.

Am adunat...

Am adunat în mine știință cită-ncape,
Storcînd ca toamna-n bute din poama grasă
mustul.
Cunosc și suferința bătrînă de aproape
Și-i știu și fericirii măcar în parte gustul.

de vorbă cu
MIHAI BENIUC

Pe fruntea mea nu lauri, ci anii stau cunună,
Brăzdați adînc în carne ca munții pe o hartă,
Și dacă-n ochi nu spune nimica de furtună,
În inimă se-ntinde o-ntreagă mare moartă.

Geologii și ere stau mărturie-n mine
De tot ce-a fost vr-odată și poate va mai fi ;
Dar pasu-mi, chiar de suie spre naltele coline,
Abea la poala erei ce vine va opri.

Eu te salut, Comună, tu culme peste care
Nou răsărit aruncă săgețile-i de fac.
Te știu de cînd în lume erai modesta floare
În inimile celor lovîți de nenoroc.

Și iață-mi-te roadă, și iață-mi-te faptă,
Lactee cale-n beznă cu sori și constelații.
Nu toți te vād de neguri, aceia ce te-așteaptă.
Dar eu îți simt lumina în calcul și-n ecuații.

Pot și să plec ! Rămîne tot ce-am zărit în vise
Ca după schele casa cu florile-n ferestre.
Va duce poate vîntul aceste file scrise
Spre viitoare inimi cu bucurii terestre.

Caleidoscop

Scutură cu toată puterea
Ca pe-un caleidoscop
Propria feastă
Și privește apoi
Prin spărturile ochilor,
Să vezi ce-a ieșit.
De n-a ieșit nimic, asta e bine.
Mai scuturi odată,
De trei ori, de șapte, de nouă.
De n-a ieșit nimic, încă e bine.
Mai scuturi, mai scuturi, mai scuturi
Și iarăși privește,
Dacă-i frumos,
Scutură-așa, să se zguduie casa,
Să se strîmbe drumul,
Să cadă munții-n genunchi,
Să clipească repede stelēle,
Iar omul să-și pună mîna pe inimă.
Dar de-i urît,
Ia feasta ca pe-o oală crăpată
Și-asvîrle-o !
Ori nu.
Mai bine s-o umpli cu fărîna,
Cu mranită bună
Și-implintă-n ea
O roșie mușcată.

Gravură de NICA PETRE

Ale poetului ce trece
Ori poate-i chiar țărînă rece...
Poetul tînăr e un zeu.

Dar tînărul de nu-î poet,
Ci mic stihuitor de-o clipă,
El poate fi, tot pe aripă,
Un biet păduche mîncăcios
Ce-l iei către-nălțimi de jos, -
Cînd tînărul nu e poet.

Morala este cum o iei
Din astă fabulă cam tristă ;
Tu află, însă, că există
Ascunși în pene la căldură,
Și plini de-avînt, și mari în gură,
Păduchi ades, rare zei.

Meșterii

Meșterii tineri, meșterii bătrînă,
Meșterii căței, meșterii cini,
Meșterii, meșterii !

De-acasă am venit sărac
Și poate doar ciubere știu să fac,
Meșterii, meșterii !

Meșterii știu să scoată și să bată culo
Și să facă ucenicilor în cap cucuie,
Meșterii, meșterii !

Eu poate știu să fac numai fluiera
Din care durerea veacului să șuiere,
Meșterii, meșterii !

Zucrea încoet, cam chinuit, lupta cu un poet din el și cu alte o mie de greutăți tot din el și din afară. Scria proză și poezie; scrisese și o piesă de teatru. Iși rămăsese bine înțipărit din timpul când luera la năvălirea lui și punea vază și acum paginile lui încercate de rînduri mărunte și dese, cu tăieturi și adăugiri noi nu mai aveau loc să pui peniță. Se bucura de respect și de încredere și se așteptau de la el lucrări din ce în ce mai bune.

Ce începu să se gîtească însă despre el, de la o vreme, și cam așa din senin? Începu să se audă, din ce în ce mai des, că scriitorul X, bea mult, și nu avea nici un talent și pe deasupra umbla după femei. De unde auzisem eu, de exemplu, asemenea vorbe? Și cine făcuse asemenea descoperiri în viața acestui om? „Eu nu l-am văzut, dar am auzit vorbindu-se despre el”. „Nu știu cine spune, dar știu că spunea”. E la mijloc aici meșteșugul perfid al zvonurilor, al calomniilor. „Nu știu, n-am văzut, dar am auzit”. „În bine știine că spunea căpăvea, dar nu știu cine spune”. E altă de ficție, acest mecanism al calomniei înclat, iată, eu însumi, și fără să fi știut prea multe despre scriitorul X, fără să-l fi văzut măcar vreo dată beat — undeva, în mîntea mea, începu să se înfrîdănească ideea că X era totuși cam mizeric și cam așa și parca nici talent nu prea avea.

I se refuzau unorii lucrările, și în redacțiile publicărilor și la edituri, iar acelea pe care le publica totuși treceau repede în uitare. Scrisese vreo doi ani la un roman, însă romanul căzuse prin la urmă și asta îl agrava reputația proastă. Ajunse într-o situație dificilă, era nervos, irascibil și bolnav. Viața îl încerca, munca aceasta a scriitorului îl trecea și ea prin problemele ei grele, prin stăruie el, iar el trebuia să se dovedească tare. El se călîna în lînsă.

Împotriva acestui vicisitudin, se crease între noi un fel de solidaritate nemămurată și care se manifesta în mod istoric cu aceleai cuvinte încurajatoare, unorii chiar cu laude pentru un manuscris sau pentru o pagină tipărită. Îmi dădeam seama că așa, ca tot omul care se respectă și ca fiecare dintre noi, avea și el „prieteni”, talismanii lui care vorbeau pe socoteala lui, nu-i dădeau pace și pe unde puteau îl puneau piedici iar eu, înțelegînd această situație, nu pierdeam niciodată prilejul să-i spun câteva cuvinte înalinate alese, tocmai ca să precumpănesc în inima lui loviturile defăimătoare. Asta era totul și pînă aici eu era nimic neobișnuit, dect poate firea lui mai complicată și susceptibilă și care complica și exagera totul.

Un lînsă de împrejurări însemnate m-au prins apoi în vîrtejuri lor și, umbritul mult, vreme de vreo doi ani, nu ne-am mai văzut. Plecăsăm știind că în jurul lui creștea repede un nor de fain și o gheață grosă. Nu-l văzusem vreo doi ani și într-o vară, întorcîndu-mă pe acasă, am aflat că prietenul meu se mutase undeva, în afara orașului. Plecase într-un fel de exil — se spunea. Din vorba aceasta năstrucnică și aruncată, desigur, tot în băjocură, înțeleses că nu se întîmplase nimic bun cu prietenul meu și m-am dus repede să-l văd, la locul lui de refugiu. Verba repera cu „exilul” mă neliniștea.

L-am găsit în căsuța lui, în marginea orașului. Mă primi rîzînd, spunîndu-mi că mă aștepta de mult, deși nu știu că sînt în Bucuracii. Începu, de la poartă, să-mi arate ceea ce avea el acolo: pomi, lărbă, flori. Spunea o multime de vorbe și rîdea, se arăta vesel, dar îl simții îndată jenat și simții că rîdea parca de tot ceea ce îmi arăta și în timp ce el vorbea mereu, mă gîndeam că e trist cînd omul rîde de ceea ce a pătuit face. Risul acesta al lui putea fi un semn al nepuținței — un ris de înfrîngere greu ascunsă.

Era o tra dreapă-umăză și prietenul X tocmai se așeza la masă. O femeie înaltă, blondă, ca o pasăre albă, prinsă din cine știe ce fetică în cursiune vinătoarească, îl servea masa. În grădina. Ea umbla cu grijă, pe cărările înguste, printre straturile mici. Nu prea era loc de umbrit și trebuia o mare atenție la mers, ca să nu calce marginile de gazon și ca să nu-și piardă echilibrul.

— Să mă lertăți, m-am scuzat — am venit la o oră nepotrivită...
Nu ne simțisem de loc — a ridicat din umeri prietenul meu. De așteptam. Ea mîlîne țirzu, pentru că acum a venit furgonul. Furgonul este mama. Ea îmi aduce mîncare, pentru că, peste îli închipui, eu nu prea... Și mama a întîrziat astăzi cu furgonul... Doamnă, nu-mi dai să mîlîne? S-a mirat și s-a supărat prietenul. Dă-mi să mîlîne!

Vorbea rar, apăsător, cu o mare încercătură dramatică în cuvintele și, în liniștea aceea strivită de căldură, cuvintele lui sunau limpez. M-a pofit pe scaun, lîngă masa lui. Masa era improvizată dintr-o ladă peste care doamna agărnuse un prosop gros, de etneșă. Doamna îl aduse îndată o farfurie de cartofi cu carne și un castron cu salată verde.

— Dumneata mîlînești dincolo? mai mult hotărî, dect întrebă X, mirat și supărat pe întrebarea lui.
— Da, eu voi mîlîne acolo — răspuse femeia.
— Bin cauza mea? am sărit, ca ars, de pe scaun. Nu se poate! Stați și mîlînați, eu voi aștepta deoparte. Vă rog...
— Stai, domnule, Dumneata mîlînești acolo. Niel n-avem loc aici, la masa asta. La drept vorbind, nici nu-l o masă — observă, afîmzat.

Acolo, însemna că doamna mîlîne în bucătărie-oara aceea înghetată din peretii unui vagon de marfă vechi, adus aici de vreun gospodăr estrițgător. N-am putut să văd ce făcea doamna acolo și dacă anume chiar mîlîne sau numai simula. Eram chiar bănuitor că ea nu mîlîne și că își făcea de lucru, ca să nu stea în ochii bărbatului și sub privirile mele. Am început să vorbim despre una și despre alta, fără să pomenim nimic despre situația lui. Curtea mică, pe care o vedeam, fusese o grădina; el căsărea pămîntu ei căldărie. Pietrișul de asfalt, îl căsărea cu căldărie, de departe. Două rîndurile căsărea puțin cîte puțin și-și făcuseră acolo un cult. Prietenul meu revenea mereu la flori, la răsadurile lui: colunași, gura leului, fasole agăstitoare, garoafe, stînjene, lălele, margarete — cîte trei fire, cîte cinci, cîte zece fire, pentru că nu era loc prea mult; porumb — cinci fire, floarea soarelui — nouă fire, pe lîngă gard; răsaduri de roșii — vreo opt fire; regina nopții — un strat mai mîrisor, drept în fața ușii.

— Și eu am o brazdă de grădină. Am semănat porumb — am spus eu. A crescut, l-am prăgit a două oară, e mare porumbul.
— Cîte fire ai? m-a întrebât repede prietenul.
— Nu știu, nu-l am numărat...
— Așa, uitasem! dumneata... O pisică își făcu apariția printre răsaduri și prietenul meu își întrecușe fraza, sări după pisică, lîștînd și zvrîlînd cu pietricele. Doamna își să-i ajute și se neceajră amîndoi să alunge pisica ascunsă undeva, pe sub frunze.

— Las-o, lăsați-o — am intervenit, împelcîntor.
— Da, o las, dar nu-i numai. Dacă ar fi numai asta! Ne-au asaltat pisicile și șobolanii, domnule, sint mulți, ne înnebunesc.
— Pare de necrezut, m-am mirat. Pisicile de obicei stirpesc neamul șoricec.
— Ei, află că nu-i așa! Pisici și șobolani stau la un loc. Și-s mulți. Și nu putem să ne apărăm.

Terminase de mult de mîncat, gîlînce bine farfuria cu dumicișii de piine și doamna veni, strînce totu și duse înăuntru. Se întoarse și o simții umbrit în apropierea noastră.
— Ce dorești? — o întrebă X, nemulțumit.
— Vreau să bat un cui, că spînzur suferitașul...
— Să spînzuri suferitașul? E urgent?!

— Acuma, pentru că vin pisicile și... deseară ce mîlîne? Avea în mîini un ciocan și niște culme mari, ruginite.
Pentru că doamna nu reușea să bată cuiul acela, am pornit toți trei să cercetăm unde se putea bate un cui, să agăle suferitașul. Peretele subțire de palanță, curgea numai cît atîngea cu ciocanul și nu ținea. De altfel, cuiul intra singur, împins cu mina.
— Așă-i! l-o de creangă, într-un pom — mi-am dat părerea.
— Se uie pisica. Sint date dracul — se enervă X. Într-o zi, am pus crăciōnara într-o ladă, peste iadă capacul și peste capac un pietrol...
— Ei, așa-i mai bine! — am aprobat, îndată.
— Uie, că nu-i bine! Au dat bolovanul la o parte, au răsturnat capacul — parcă l-ar fi luat cu mina — și cu mîncat tot...
— Cine?!

— Habar nu ai ce molani sint aici!...

Nu mai știam nici unul unde să așezăm un ferțașul.
— Puneți-l în fîntînă. Îl legați bine și îl coboriți în fîntînă; stă la rece și nu ajunge nici o pisică la el.
— Are dreptate — hotărî prietenul meu.
— Da, și dacă vine vecina să scoată apă? observă doamna.
— Ei, nu! De-acuma să nu mai între nîc o vecină. De la ora cînd coborim suferitașul — să nu mai între nimeni.

Am lăsat în grăja doamnei această problemă, iar noi am pornit să-mi arate semînăturile și ce mai avea el pe acolo.
— Am și o gîină. E cloacă și am pus-o pe cubar. Dar am un singur ou la ea. Nu am ouă, domnule...
— E nevoie de ouă proaspete.
— Și eu ce fel de ouă trebuie. Nu știu de unde să le iau. Uite, să-ți arăt și niște pui, am șapte pui — mi l-a adus mama.

Ne-am aplecat, ca peste o comoră, deasupra lădiței, în care se auzeau puii: aveau un capac de scînduri deasupra și peste capac un pietrol. X luă pietriul, dădu într-o parte capacul. Șapte pușori stăteau mici și agribulii, pe un strat de ierburii și mîrdărie. Tipau, erau, drăguții, și și „în exil”. Am luat unul în mîină și mi l-am apropiat de obraz, dar l-am lăsat, îndată, supărat:
— De ce nu aveți grijă, pușori dumnezăvoastră au pădăniți! E păcătul...
— Nu știu. S-au aplecat amîndoi să-i cerceteze: gîngăniți mîrdare, mîrînțe și negre, făgeau și căutau ascunși sub arbițe pîlînde.

— Are dreptate — recunoscu poetul. Doamnă, te rog să ai grijă!
— Am să-l iau chiar astăzi și am să-l curăț. Nu-l scoatem la voroie din cauza pisicilor, se scuză doamna, cu învîrșite, și așeză la loc capacul și pietriul.
Doamna, ai cărei nume nu l-am auzit roșit niciodată, îmi arătă, deoparte și de alta a ușii de la intrarea în casă, doi lămiți useri.
— Unul este al meu, unul este al lui...
Stătea în prag și îi mîlînea cu palma ca pe niște copii așezăți de-a dreapta și de-a stînga ei. Un lămil era mai înalt și mai viguros; celălalt creștea scîncu cu ramuri scurte, groase, cu frunze aproape negre.

— Eu sint mai egolăst; mi l-am ales pe cel mai mare și el mi l-a lăsat mie pe cel mai mare. Nu merit — se scuză doamna.
— Meritați! Meritați a pădure întregă de lămiți — am răspuns repede.
M-a privit luminată, cu ochii trîniți, mari și plini de recunoștință. Mă gîndeam, cuprins de un fier rece, că în situația în care trăiam, de mult nu mai erau atenți la ceea ce se petrecea cu fiecare dintre ei. Ea era tînră, cu lîni de perțepune — era chiar frumoasă. Și ei erau tînrîr. Dar în asemenea împrejurări, tinerețea are în ea ceva desolat — sentimentele mor strivite, dacă nu sîntem destul de puternici. Mă țineam ea ei nu erau destul de puternici.

Îl urmăream mereu ușor, resemnat și plîntîtor — un mers pe care îl au fericele, așa poate numai în se pare că îl au, la tîrbețarea unei nerofocri. Avea în picioare niște tenisi albi și se naștea etică călca. Era și grație, și dăoză, și ceva hașurări, și încetere, și rădăje în mersul ei. Era parca ceva bun, ceva consolator în mersul ei și îmi venea să strig, plin de nădejde: „Ea merge! ea merge!... Ce mîlîne, ce bine e, cînd merge ea!” Dar ea mergea totuși atît de puțin, în spațiul acela îngust! Întra în bucătăria improvizată și cum dispărea ea — în scurtea mică se făcea urit și trist.

Uitîndu-mă mai bine la ramurile verzi, așezate în lădițe, mi se păru că lămișii aceia stăteau așezăți camînți și resemnați ca în ușa unui modest cavou. Două lămi, la ușa unei cripte. Într-o clipă, curtea întregă, cu straturile miniaturale, eu dungile de gazon — toate îli se arătără eu acest înțeles groznic, pe care nu-l pricepeam din capul locului. Și florile și gazonul străvezii, totul mi se arătă din ce în ce mai limpede, ca dinălînea unei cripte vîrîlute curat, cu desene zugrăvite sîngaci și gîngas, din flori și lărbă străvezie. Și îli se vedeam acolo exprima cu cruzime situația lui, situație despre care noi nu mai gîsîsem că era nevoie să schimbăm vreo vorbă.

Doream din toată ființa să știu ce făcea acest om, dorii să află ce scria. Soarta lumii înțirgi — mi se păru atunci — depindea de ceea ce scrieșe el. Și-am călca la avea mereu nevoie de un sprîjin și eram pornit să-i adreșez zece mai mari cuvinte de îmbrăbțare. Îl încurajaseși întîr-deauna și într-un fel, mă simțeam aceluși rănit, înfrînt și eu de faptul că îmbrăbțările mele fuseseră zadărnice.

Trăcîm printre cei doi lămiți și, cu stringere de ființă, am înfrînt, întii într-o săliță, fără ferăstră, apoi într-o odaie care-mai mare. Totul

era mie, jos, amîndoi eram înalți și ne aplecam să nu lovim tavanul. Eram mari și strînlî în această cămăruță. Un paț îngust, de fier, acoperit cu o pătură uzată, galbenă, un mie raft cu cîteva cărți, un fotoliu vechi și un birou mic, scorojit, acoperit cu hirtii, făceau ca odația să pară și mai mică și mai îngheșuită. Prietenul meu atuse de afară un ochelut și ne așezăram eu de o parte, el de cealaltă parte a biroului.

— Citește — l-am rugat. Citește din ce ai scris în acest an. Să-mi citești tot!
— M-a privit atent, cu impoanare în priviri, în semn că să știu sincer și cinstit.
— Citește, citește — nu-i nevoie să mă privești așa...
A citi o poezie. M-a întrebât dacă să mi citească și iar l-am rugat să citească. Citară curgător, muzical, încoet, vorbeam încoet, chiar — nu știu nici acum ce de vorbeam așa de încoet — lectura noastră avea serul unei spovedanii.

După fiecare poezie îmi arunca o privire, aștepta un răspuns, iar eu îl spuneam ceva, îl făceam un semn și el citea înalînte. Îl spuneam, de exemplu: bună, merge. Acolo, un vers, un

gîiat femeia de-afară.
— Pleacă în mîntă de-acolo, cu almonată ta! și cască ochii! — tuhă mîlîne poetul.
Femeia dispăru, iar el se trîni în fotoliu și rămase cu capul în mîni, lovînd parca de-o nenorocire. Contrariat și stînjînt, neînțelegînd nici incidentul, nici iabucirea lui, m-am ridicat să plec.

Simții mîcarea mea și ridică și el capul. Avea o privire tulbură, îndepărtată și fața răvășită.
— Stai domnule — vorbi istovit — stai, nu te supăra și dumneata, dar uite-asta: de cînd am pus ferăstră asta, se oprește cîte-un nebul sau cîte o babă chioară; cred că s-a deschis aici un chioșc de răcoitoare și bat în geam, cer suc de fructe, limonadă... Ca să vezi și dumneata!

Am ris amîndoi de această clădănie și am aprins țigări. Apoi el a simțit nevoia să-mi citească de la capăt, încă o dată, acel poem... „Să mă răstîgnii pe zidul de la miazănoapte”.
Iar eu, tot așa, nu știu cum am simții nevoia să-i strig, după fiecare vers, niște laude din acelea mari. Uitaseam de tot ce gîndisem mai înalînte și exclamam fără control: „Fantastic,

fantastic! Eu știu că am spus, și-am adus laude, dar tu, de ce ai crezut totul? Nemernice! N-ai priceput nimic! Eu aș fi fost în stare să falsific decorații și să fi te dau tîle, numai ea tu să scrii! Dar tu de ce n-ai scris! De ce n-ai fost om! Acuma te distrig!

Și spundînd acestea, mi-am făcut vînt cu ochii închiși, ca o catapultă, în adversarul meu.
Îl prinses în plîin și îl lipii de peretele dispre miazăzi, dispre curte. Nu știu ce putere am avut! — S-a auzit un plînt de șicpi putred și de stuț și ne prăbușîrăm cu perete cu tot, cu biroul în brațe, afară, grămădă peste grădina îngustă, acoperiți de moloz.

— Tîlă! Cabotîne! Mascato! — fi șuierai în urechi, apucîndu-l printre sfîrîmăturile cocobăie și îndesîndu-l în fața în gazonul prîrîrit. Ticlîosule! — repetai și nu nimeram cuvintele.
El reuși să se răsucescă, mă avîrli cît colo și se aruncă asupra mea.
— „Suc de fructe!” Pînă acum de ce n-ai spus! De ce n-ai spus! Limonadă!...

TRAIAN COȘOVEI

PAIAN

curvînt, încoet plăce. Sau: mă se pare puțin abstract. Nu-i dar mesajul. Asta îmi pare puțin atemporală, puțiești puțin în generalități. Apoi aveam grijă și sălobeam aceste pasurii de basmă de care socoteam eu că avea nevoie: asta-i foarte bună! foarte bună! Asta-i grozavă, excepțională. Citește, citește înalînte! Și iar și iar; asta-i grozavă! Nu știu dacă merge, dar e fermădabil! Place, place, dragul meu...
— Și așa mereu, pînă cînd — deodată, m-am trezit parca. Ce facem noi aici? „Nu știu decît merge, dar știu că e bun”. Asta semăna atît de bine cu formula teologică a aceluia care îl pocășinșă pe ei: „Nu știu, n-am văzut, dar am auzit că e bine”. „Nu l-am văzut, dar am auzit”. La fel procedam eu acum și procedasem așa întodeauna.

Scria cu o tehnică a verificărilor și cu o virtuozitate deosebită. Dar, așa cum mă țineam, de la primele poezii, îmi dădă seama că, într-adevăr, căzuse în primejdia aceea de care îmi era mie frică pentru el. Făcea în scrierul lui ceea ce făcuse în țărutul lui de grădiniță, cu straturile mici, cu cărările, cu gazon și cu clășua aceea. Se înfrîșura în acest mic labirint cu într-un pălîntăș: asta era nenorocirea și nu scăpase de ea. Măsurăta aceea de cavou și de mormînt e făcea, fără să-și dea seama, și în poezia lui. Și ceea ce era tot atît de grav și cu totul neașteptat pentru mine — fantasmagoria aceea din inima lui și din poezia lui, era plămînită și de mine.

Nu-l lăudasem eu tot timpul, nu-l îmbrăbțasem eu tot timpul? Fără nici un control — dintr-o pălîntă! Și, iată, fără să știu și de pe o poziție cu totul opusă, fusesem și eu zidar în rînd cu acel cîrva dășmani ai lui.
— E posibil ceea ce face și — îmi spunea. E posibil și ceea ce scrie! S-a enlat în mîgărea ochiului și cu pisicile! E lipsit de orice bărbăție. Și ce idee — să plece în exil și să-și ia cu ea ei și o femeie! E absurd!...

Mă îngheșam la gîndul că ar trebui să-i spun aceluiași și pînă la urmă îl voi servi, după obicei, o dată tare de îmbrăbțări și îl voi lăsa acolo și voi pleca, ducîndu-mi cu mine ticlîosula. Voi umbra, voi scrie cărți, voi privi soarele și îmi voi amîni și de el, de „ora, cînd coborî el auteranal...” În cămăruță se făcuse zăpuzală și fum, mult pentru că fumam amîndoi țigări de la țigăra. Simțeam că va face explozie cămăruța aceea și ne va avîrli în aer. M-am ridicat și m-am apropiat de ferăstrăul s-a deschis. El îmi ghici intenția și sări repede:

— Nu! Nu te atînge de ea, că se dărîmă eu perete cu tot. Sint peretii de palanță, domnule. Peretii subțiri, putrezi. Ag fi pus eu o ferăstră mai mare, dar nu ține peretele, se dărîmă.
Am lăsat ferăstrău și m-am așezat la locul meu, îndesîndu-mi să citească mai departe și luptîndu-mă cu ceea ce era cumpul de rîu în mine. Bucheria aia, pe care o văzusem încoet-dată migăloș pe pămînt, cu floricele de tot soul — chîlbuseră aceea apărea tot mai clară și în poeziile lui, — și totul fragil, totul de tîniche, de carton și de palanță. Și la totul vedeam partea mea. „Ne înfrîmăm rar, este drept, — îmi spunea — dar de vreo zece ani, de cînd ne înfrîmăm, noi nu ne-am spus niciodată un cuvînt mare, solid — cuvîntul cel mai așezărat. Ne-am spus mereu niște vorbe. Pe cine am vrut să înșelăm!... Dacă ar fi să zugrăvim pe pămînt o asemenea relație între doi oameni — ar ieși ceva asemănător cu cîmîrlișii ăsta cu floricele. Dacă să la o asemenea prietenie!”

Venurile lui îmi zburau prin auz, fără să le pot înțelege și nu rețineam din ele decît tonul elegiac, sfîșior, cuvinte bizare, cîntate frumos. Îmi atrase atenția un poem în care revenea obsesiv, după fiecare strofă — un vers, cel puțin cînd:

„Să mă răstîgnii pe zidul de la miazănoapte” — și iarăși spunea ceva încurcat și cadent și fepeta: „Să mă răstîgnii pe zidul de la astînlî!”
În timp ce el citea acest poem trîdnic și roșea oșinda: „Să mă răstîgnii pe zidul de la miazăzi”, o femeie care trecea pe stradă se opri în dreptul ferestruicii și ciocnii cu degetul. Scriitorul tresări, își întrecușe lectura și se apropiie de ferăstrău. Caietul în mîna lui tremura.

— Ai alimonată, maică? — strigă tare și pîl-

fermădabil! Foarte bun! Asta-i grozav, ăstă-i mare! E mare, are forță, are...
— Domnule, stai puțin. Oprește-te — mă întrecușe, vorbind încoet, încît abia îl auzeam. Se înfrîmă ceva ciudat aici. Nu simții? Eu îți citeșe aceste pagini, pentru ca să-ți dai seama în ce situație am ajuns; îți citeșe durerea mea cu toate întîrtocherile și întuncimile ei, iar dumneata îi închipui că îți citeșe ca să capăt laudele și încurajările dumitale. E o neînțelegere la mijloc. Îți închipui cîte de mult am nevoie de încurajări și îți dai seama cîte de penibile sînt vorbele dumitale în cosmella asta și în halul în care mă aflu.

— Simții încoet și mult timp cum vorbești șoptite, preșingite, apăsate uniform, tălără adînc în mine cu niște lame fioroase.
— De ce ești un om rău? De ce te porți rău cu oamenii? De ce ești rău? Am spus, în neștire.
— Cum sint un om rău? Eu mă port rău cu oamenii, sau oamenii cu mine?
— Ești un om rău, domnule. Pentru ce nu le dai, dacă ai? Pentru ce îi injuri și nu le dai?!

— Ce amî? Ce să le dau?.. Nu pricep... Spunea că nu pricepe dar credea că era vorba despre poezia lui; înțelega că-l spun om rău pentru că nu le dădea oamenilor poezia lui. Ca să se convingă, mă întrebă odată:
— Ce am, domnule? Ce să dau?... Fii clar.
— Sue de fructe! Limonadă! Limonadă să dai! — am strigat. Bragă! Sirop! — am strigat. Văd că ai — să saturei o cîrează întregă cu poezii tale!...

Caietul îi căzu din mîină. M-am aplecat să-l ridic și, în timp ce eu eram aplecat după caiet și prin mîntie îmi fulgera că aproape nu-mi dădeam seama cît fusesem de brutal și de crud, el mă izbi cu pumnul în ceafă, apoi mă apucă de umăr și mă avîrli de perete.
— Ce însemnă asta? — am protestat. Mă lovești în casa ta, mi-ai întins o cursă! M-ai atacat!

— Te loveș, nu te atac — corectă el. Te loveș și te invit să te apăr. Iar asta nu-i casa mea! Începu să strige, cuprins de nebulie. Asta nu-i casa mea, să văd în dracu ce ea cu toată asta nu-i casa mea! De ce crezi, mă, că eu nu gîndesc, de ce mă crezi atît de prost și mă îndopi cu superlativitate tale? M-am săturat și de dragostea ta și de laudele și felicitările tale!

Gemeam, strîpuns drept în tîmă și mă luptam să mă adun de pe jos, lovit în față de grindina acuzărilor lui.
Îl zării fața și privirea și zîmii dînd seama că era înjunghiat de moarte și simțeam în jurul lui o putere uriașă. Eram numai noli amîndoi, doamna se retrăsese înădins, ca să ne lase singuri, să citim. Dacă ar fi apărut ea, poate ar fi intervenit, dar ea era în vagonul acela de marfă, deparazită puili, cine știe unde și călătorește mîntie și habar nu avea de ceea ce se întîmpla cu noi. Într-o țară bifou, mie și pe birou caielele lui groase cu versuri, manuscrisul mîstă al fîmănelui. El se tragea încoet spre ușă și-mi dădă seama că are de gînd să-mi fole calea și să nu mă lase să ies țesăfar de-acolo.

— De ce nu mi-ai vorbit întodeauna așa, mă? Care mîrește, mă? Ce vezi tu uriaș aici? De ce m-ai umflat, mă? De ce mă împăunezi, mă? Ce-i sistemul ăsta de laude, mă? De ce mă bați pe umăr, de zece ani, mă, de mi-ai făcut bătătură pe umăr? Ce-ai vrut mă, să faci din mine?!

Înălță volumnul gros al romanului, mi-l aruncă drept în cap și mă prăvălii de-a-nădălea, peste pătuțul lui de fier și de acolo în perete. Peretele trîni și se frîne în afară, de sus încurajă să curgă bulgări de țăr și pămînt. Ceva cald mi se prelinge pe obraz, înalînte ea el să abă timp să se năpustescă, am înfrîncat în brațe biroulul acela răpănos, ca pe un scut, hotărît să mă apăr.

— Acum mă bat cu tine pentru sfînta sinceritate și pentru cinste! — am roșit gîfînd. Aleagă-se praful și de mine, aleagă-se praful și de toată poezia ta și de tot ce-ai făcut tu

Desen de IULIAN OLARIU

— De ce n-ai spus, și-am adus laude, dar tu, de ce ai crezut totul? Nemernice! N-ai priceput nimic! Eu aș fi fost în stare să falsific decorații și să fi te dau tîle, numai ea tu să scrii! Dar tu de ce n-ai scris! De ce n-ai fost om! Acuma te distrig!

Și spundînd acestea, mi-am făcut vînt cu ochii închiși, ca o catapultă, în adversarul meu.
Îl prinses în plîin și îl lipii de peretele dispre miazăzi, dispre curte. Nu știu ce putere am avut! — S-a auzit un plînt de șicpi putred și de stuț și ne prăbușîrăm cu perete cu tot, cu biroul în brațe, afară, grămădă peste grădina îngustă, acoperiți de moloz.

— Tîlă! Cabotîne! Mascato! — fi șuierai în urechi, apucîndu-l printre sfîrîmăturile cocobăie și îndesîndu-l în fața în gazonul prîrîrit. Ticlîosule! — repetai și nu nimeram cuvintele.
El reuși să se răsucescă, mă avîrli cît colo și se aruncă asupra mea.
— „Suc de fructe!” Pînă acum de ce n-ai spus! De ce n-ai spus! Limonadă!...

„PREVICI ȘI SIFONI”

CĂRȚI ȘI IDEI

John O'Hara este unul din prozatorii americani care s-au format la „școala lui Hemingway”. Cel puțin așa a declarat el însuși, în repetate rânduri, și așa îl considerăm mulți dintre criticii și istoricii literari din Statele Unite. Primul său roman, publicat în 1934 sub titlul „Appointment in Samarra” (Întâlnire în Samarra) i-a adus o glorie, în parte meritată, dezvăluind cititorilor un talent destul de viguros, debitor, ce-i drept, anumitor procedee folosite de Hemingway și de alți citta prozatori americani din așa-numita „generație pierdută”. Dar chiar în acel prim roman, — în care zugrăvea, cu minuție de reporter, și cu oarecare finețe psihologică, atmosfera sfâșiată dintr-un tirgusor tipic american, din Pennsylvania sau mai bine, — John O'Hara plătea un tribut greu naturalismului, care avea să-l vizneze întreaga operă ulterioară. După cum remarcă un critic american (Alfred Kazin, în lucrarea „On Native Grounds” — Pe un sol național), John O'Hara și alți prozatori formați în perioada dintre cele două războaie mondiale au exploatat ceea ce era mai evident și mai superficial în opera lui Hemingway, făcând un articol comercial din nihilismul lui, tocmai în momentul când Hemingway se lepada de acest nihilism.

Evoluția lui John O'Hara a confirmat judecata de valoare de mai sus adăugându-i unele circumstanțe agravante. Am avut prilejul să citez una din ultimele opere ale prozatorului, o culegere de trei „romane condensate”, publicate sub un titlu bizar: Predicii și sifon. Autorul, care figurează în aceste povestiri sub numele de Jim Malloy, evocă o seamă de întâmplări petrecute fie în orașul său natal Gibbstville (zugrăvit și în „Appointment in Samarra”) fie în New York, într-o perioadă deosebit de dramatică din biografia lui și din istoria Statelor Unite: decenii al patrulea. Acest deceniu a fost pentru scriitor perioada hotărâtoare, a acumulării materialului de viață și observării unui mediu social interesant, pe care, în calitate de reporter la diferite ziare, l-a putut cerceta îndepărtat. Iar pentru istoria Statelor Unite, anul 30 au fost ani unei profunde crize naționale, atât pe plan economic cât și pe plan moral. Din păcate evocând această perioadă, prozatorul — ajuns la deplina lui maturitate (când are

acum, aproape 60 de ani) — nu face decât să aglomereze niște fapte lipsite de semnificație — socotite nu știu de ce „senzationale”, — pentru că, în realitate, puterea lor de șoc e destul de anemică. În prima din cele trei povestiri, e vorba de o întârziată acțiune de cinema, Charlotte Sears, care trăiește cu un „misterios” om de afaceri, pe nume Thomas R. Hunterden, — „misterios” numai pentru că așa îl vrea autorul. Intrigat de o informație citită într-un ziar, potrivit căreia Hunterden s-ar fi născut în Gibbstville — povestitorul pornește pe urmele omului de afaceri, se încurcă și el cu frumoasa acțiță, la parte la un „weekend party” în casa unui mare bogătos newyorkez, unde, îmbătăindu-se, îl insultă pe Hunterden. Acesta pleacă nămădit de acțiță; pe drum, cei doi au un accident de automobil, de pe urma cărui Hunterden va muri, iar acțița va fi desfigurată. După moartea „misteriosului” personaj, se dovedește că acesta fusese un escroc, un speculant de burse lipsit de scrupule, dar autorul nu insistă asupra raporturilor lui Hunterden cu mediul din jurul său, cum nu stăruie nici asupra funcției sociale a celorlalte personaje din „lumea bună”, prezente în povestire. Accentul principal cade asupra comportării sexuale a tuturor acestor bogătași, priții cu destulă bunăvoință, în ciuda unei anumite ironii latente. Romanul lasă o impresie globală de însușire a unor relații, fără nici o finalitate artistică: reportaj sau mai bine zis cronică mondenă, narativă sau se adună într-o unitate estetică superioară, iar personajele — cu excepția autorului — nu se însușesc, rămânând un soi de gingăși înșirate, gata moarte, într-un insectar.

De același cusur, specific naturalismului practicat de John O'Hara, suferă și cea de-a doua povestire, intitulată: „Inchipuieste-ți că l-ai sărutat pe Pete”. E povestea unui marjaș care dăinuie, în ciuda faptului că însușirea a unor relații, fără nici o finalitate artistică: reportaj sau mai bine zis cronică mondenă, narativă sau se adună într-o unitate estetică superioară, iar personajele — cu excepția autorului — nu se însușesc, rămânând un soi de gingăși înșirate, gata moarte, într-un insectar.

Books Sermons and Soda Water, by John O'Hara, Bantam Books, New York, 1952.

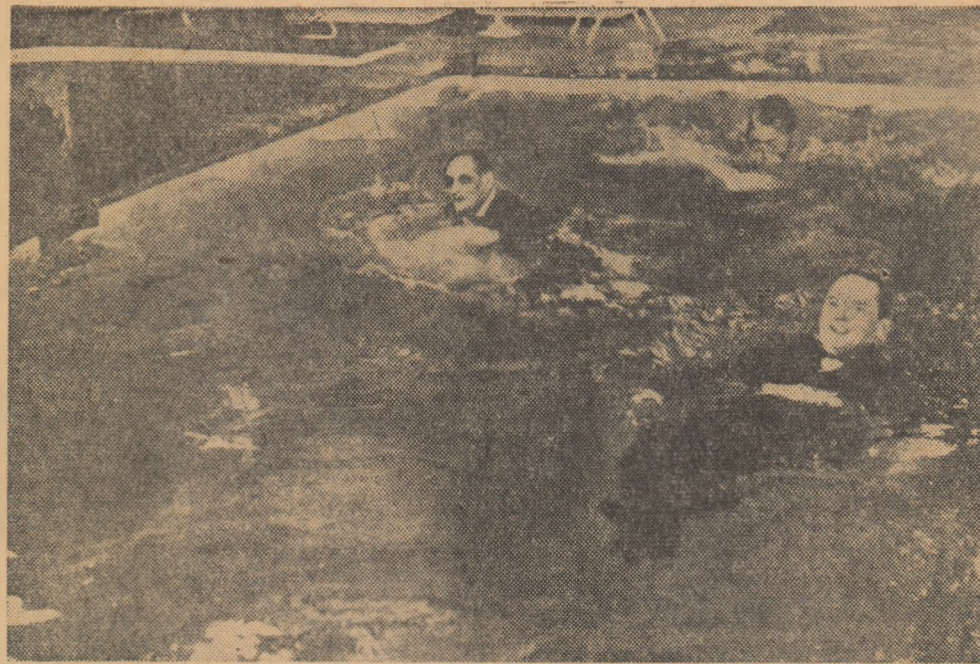
„Făcând dintr-o suită de milioane de bărbați niște mincinoși, și niște șarlatani din copiii lor... Noi am crescut îndepărtându-ne de respectul nostru inițial față de Dumnezeu, de patrie, și de bravură, și ne-am maturizat într-un moment când aștepți să spulberăm din pricuri pe care nu le putem înțelege. Noi eram nu o generație pierdută, ci o generație care pierdea”.

Ultima povestire, este, poate, cea mai înfricoșătoare — din pricina lipsei ei de finalitate artistică, și din pricina stingăției la care a putut ajunge, sub influența concepției factologice despre viață, un prozator, altminteri stăpîn pe o tehnică remarcabilă. E vorba, aici, de un amor, nu prea fericit, între un milionar newyorkez și soția unui înalt slujbăș al administrației rooseveltiene — o femeie snobă, care exercită o influență nefastă asupra amantului ei, altminteri om cumscead în ciuda milioanei lui. Autorul amestecă în această foarte banală cronică (nu lipsită de elemente „senzationale”, ca sinuciderea înaltului slujbăș încoronat, alte câteva dramolete, realizând o feștură epică dezințată, cu aproape toate firele rupte. Singurul motiv care se încheagă intruciva, este tot cel autobiografic. Croniclele apare, însă ca un personaj lipsit de simțul ridicolului și de modestie. Descriind unele din numeroasele lui „colaje” — care o tinătră acțiță de teatru, — el nu pregătește să invoce umbra unor predecesori iluștri, care n-au nici o legătură cu subiectul lui artă literară, și cu subiectul povestirii. Un bilețel de despărțire primit din partea amantei sale, îi aduce aminte de următoarele versuri din „Don Juan” al lui Byron: „Vrem vin și vrem femei, spre-a cheful; / Vrem predicii și sifon a doua zi.”

Ceva mai încolo, John O'Hara încearcă să-și justifice „familiaritatea” cu clasicii: „Byron, Scott, Milton, și Shakespeare, citați în această cronică, nu se sinchisesc de felul în care le folosește cu cuvintele, iar la timpul hărăzit, mă voi alătura lor și celorlalte milioane de scriitori care și-au rostit micul lor mesaj, pentru a amuși apoi pe veci... Mă voi alătura lor cu tot respectul cuvenit, dar la prima lor încercare de a mă bate pe umăr cu paterna îndădădă, le voi spune: „Dragul meu domn, când dumnezeu cheful în taberna Sirenei, oare cheful n-ai-a adus vreo dată la masă un telefon? — Eu am trăit în epoca telefonului adus pe o masă de tavernă, în epoca prelungitorului de sîrmă care-i îngăduie magnetului financiar să vorbească și să se deplaseze, să cumpere și să vîndă, să facă tranzacții și să seducă de la mare distanță. E o epocă de pe acum apusă, și s-ar putea să apuc o epocă nouă, în care percepția extra-senzorială se va combina cu tranzistorii, îngăduindu-i magnetului financiar să se dispenseze de încheia sîrmă telefonică și să accedă cu gîndul la o nouă putere, și în noi patrii... Un scriitor aparține timpului său, iar timpul meu a trecut. În zilele sau ani ce-mi mai rămîn de trăit, mă voi distra contemplându-mi epoca, și supunându-mă fascinației de a vedea cum se leagă lucrurile între ele”.

Din nefericire pentru el, John O'Hara nu-și înțelege epoca, și cu atât mai puțin viitorul. Un exces de naturalism, combinat cu o lipsă de orizonturi, a sfîrșit prin a subția un talent ce promitea, cîndva, să se realizeze într-o formulă majoră. Deși descrie îndeește cheful și beții orgoliș, această proză e lipsită tocmai de vin, pe care-l înlocuiește prea des cu... simplul sifon.

Petre SOLOMON

Am privit îndelung și eu adim concentrare fotografia aceasta, publicată în revista italiană Europeo, îned mînașua s-a petrecut: unu dintre generalii americani în poziția ridicată din apă, n-a mai avut cu un jurnu și Hello vizu și s-a decedat după să răspundă la zăbărită ce-nd pînă pe buze. În cele ce urmează m-am limitat la a transcrie, sub forma unui monolog, o parte a răspunsului sale abotut autoneu.

„ZIUA CEA MAI LUNGĂ” ȘI O NOAPTE DE POMINĂ

„Nu zău, ai putut crede, măcar pentru o fracțiune de secundă că-i vorba despre un număr de circ cu foc în smoking, sau de o secvență dintr-un nou film al lui Fellini? Sancta simplicitas...”

„Numai din încetarea zgrevărită pe fețele noastre trebuia să pricepi că ne distram occidentalmente și cu un rafinament garantat de madame Rêgine o serată semnată Rêgine are certificați de garanție, ca o rochie Dior sau un fard Elisabeth Arden. Afost, așa dar, o noapte de pomină, O spun ferii și nesilit de nimeni, eu, Fred Lip, fabricantul de ceasornice pe care chiar Monte-Carlo, postul de radio al Alteței Sale Serenissime Marele Crupier Rainier de Monaco s-a ales pentru a cunoaște ori exact” — descherit falomusului său tripou internațional. Alături de mine se află Georges Carvenne, un gazetar (presa, o forță, oricum, e mai bine s-o ai de partea ta). Pardon? Cine a mai fost cu noi la Mègève, pe marginea și a-de în piscina hotelului Mont d'Arbois? Baronul Rothschild. E bine? Și Darryl Zanuck, președintele companiei cinematografice „Twentieth Century Fox”. E rău și ei da, jrește, ceva acțițe, pentru deșindere. Nu-mi mai amintesc însă de cine de Marie Laforet, pentru că pe ea am aruncat-o îmbrăcată în bazin, după ce ne dansase desculți un twist. Alte amănunte? Pardon, monsieur, dar un gentleman ște să tacă. Mai ales cînd e dezlăut de un intelectual. Da, da, un intelectual, sînt un intelectual și tu faci un film american 100%, care să se bucure de asentimentul tuturor comisiilor de cercetare a activităților anti-americane? O. K. I o să vă facem o supra-producție. Debarcarea aliaților în stil western, multe timp peteșuri și foarte puțin sînge, bălăi frumoși și tot ce trebuie ca toată lumea să înțeleagă că războiul e o chermesă și o cavalcadă, un fel de week-end erotic, într-un cuvînt, o plăcere”. Nu era rău, dar așa ceva puteau face și alții. Darryl n-are mai fi „feldmaresalul” Darryl dacă nu și-ar fi pigmentat supra-producția cu o idee genială, care a dat gata Pentagonului și a făcut din „Ziua cea mai lungă” filmul cel mai iubit de generali și, în general, de directorii generali. Pentru că Zanuck a demonstrat pur și simplu că dacă Hitler n-ar fi luat în seara de 5 iunie 1944 un somnifer, dacă generalii lui nu s-ar fi temuș să-l trezească, tancurile germane ar fi ajuns la timp în Normandia și alla ar fi fost soarta războiului... Pricepi, hitleristiștii viteji, demni și sportivi, au avut ghinion cu fîburii și un fel de guguman deșcherat, altminteri, conștii de Heusinger, Beusinger, Deusinger, Feusinger, etc. ar fi săvîrșit minuni. Printro fericită coincidență, azi îi conduce Heusinger, mine Beusinger, Deusinger, Feusinger, etc., etc. așa dar, la o adică... He-he, e da! dracului Zanuck, vulpea bătrînă! Joacă tare... Putea Pentagonul să nu-o ofere, acolo cîteva unități de soldați ca să-și facă omul businessul, expulzînd totodată pe toate ecranale lumii libere de conștință cum șta chestia cu Hitler și cu Heusinger, Beusinger, Deusinger, etc., etc.?

„Dacă stau și mă gîndesc (tartă-mă, n-o fac prea des) îmi dau seama că serata noastră s-a desfășurat sub semnul unuia dintre cele patru elemente ale antichității, apa. La început ț-am văzută pe soldații americani înfrunghind talazurile oceanului, apoi am înfruntat noi înșine adîncurile marelui ocean al pacinei din elegantul hotel Mont d'Arbois. Dar, dacă în 1944 soldații americani credeau că știu pentru ce luptă (fără să știe), în 1963 ne dăm seama că au luptat pentru ca noi să putem evolua în smokinguri, alături de foștii lor adversari, în toate bazinele incrochite ale Occidentului, purtîndu-se steagul sublimelor tradiții europene întemetele la Moulins Rouge. Trădăscă, așa dar, ci-vilașia lui monsieur Malraux, jos barbar și, cum bine zicea un scriitor al cărui nume îmi scapă, incolo totu-i doar literatură!”

pl. conf. VI. COLIN

STANCA PENCEVA

Atuncea e frumos...

Atuncea e frumos, cînd totul timpul potrivit se isprăvește
Să lași la vreme vatra, înainte de clipa de cenușă cu focu-n agonie.
Să te ridici la vreme de la masă: altminteri stringi doar firmituri, pe urmă, și-ntoarce ochii, înainte ca ochii celorlalți să se răcească.

Nu-mi place să privesc petale moarte și, gol, paharul...
De mine, fără dragoste, ascultă: să nu te-apropii l Niciodată!

Baladă către viitor

Vor deveni aievea și fantazii și vise.
Tot ce-i minune astăzi, va fi un fapt divers: Vom trece căi lactee, cum treci prin vad, cu ochii yom alege în microunivers.

Dar pînă să ne facem la infinit popasul aicea va rămîne, pe globul meu de lut, o altă lume — lume și veșnică și vie — cu un fuioir de taine lăsat nedescăcut.

Se vor roti pe-albastre, eliptice orbite, și oameni reci — planete, și semenii calzi — sori, căci, înghețați, vor trece, stînși în orgolii, unii, iar alții cu să ardă plener, scăpărațori.

Prietenii uscate s-or spulbera în pulberi; și se vor aprinde alte iubiri și constelații: în timp se vor atrage, se vor respinge, poate, și-n urmă vor opune în spațiu dintre zări.

Dar undeva, n-ai dîncul de neguri și departe, dintr-un vîrtej de ape cu străluciri fîrești vor căpăta ființă și zilele și pruncii și visele... și cele atateomenestji.

In romînește de ROMULUS VULPESCU

U. R. S. S.

La Casa scriitorului „V. V. Malakovsky” din Leningrad, s-au desfășurat timp de cînd zile lucrările simpozionului la care scriitorii și savanții au dezbătut probleme de interes comun. Focși și matematicieni, critici de artă și ingineri, prozatori și fiziologi, s-au adunat nu numai pentru a face recenziuni, ci pentru a aduce despre cele mai noi realizări din domeniile respective, pentru a depăși frontiera specializării înguste și a ajunge la o sinteză care să ajute artiștii scriitorilor, cit și savanților să înțeleagă semnificativele noi în viața contemporană.

Referatul academiicului A. Kolmogorov a constituit o încercare interesantă de a pătrunde în esența structurilor muzicale și ritmice a versului prin metodele statistice ale teoriei probabilităților. În decare poet — Bagritski, Evtusenko, Blok sau Nekrasov — ei a descoperit unele elemente care corespund legărilor matematice și pot fi supuse analizei.

Criticul B. Meliș și-a consacrat raportul cu care s-a deschis simpozionul spectivelor de studiere complexă a creației ce se află la intersecția dintre domeniul științific diferite. Scriitorii V. Panova, V. Ketișkita, D. Granin, L. Rahmanov, M. Sionimski, V. Rojdestvenski, au căutat să-l facă pe cel prezent ca să pătrundă în laboratoriu procedurile lor de creație, scoțînd totodată în evidență extrema complexitate a muncii poetice.

Anglia

În Anglia s-a deschis de curînd școala cea mai exclusivă. Durata ei e doar de opt săptămîni. — În schimb taxa e fabuloasă. Locușul școlii este un mare hotel din Londra. Aci se adună zilnic cei 16 școlari... destul de trecuți ca vîrstă, reprezentanții marii industrii engleze. Acești mari indus-

triaz răspund la apel, stau cuminți în bănd și ies la tablă la materia: arta de a-ți face prieteni și la materia: arta de a dobindi influență.

De cînd cu piața comună Anglia a trebuit să renunțe la unele produse de export. A dobindit în schimb altele.

Ziarul vest-german „Die Welt” anunță că în anul acesta una din principalele măriuri de export engleze au fost cîmii. Marea Britanie a realizat pe această marfă 5.000.000 de mărci.

R. F. G.

Oricît ne-am obișnuit cu bunăvoința pe care o arată autoritățile vest-germane foștilor demnitari nazisti, rămînea umuitoare sentința pe care Tribunalul din Flensburg a pronunțat-o împotriva lui Martin Feilenz, fost prim-ministru cu a prîncipal moartea a 3000 de persoane. Judecătorii Republicii federale l-au condamnat pe Feilenz... la numai 6 ani închisorie. Calculul e simplu: 3000 de vieți se plătesc cu patru ani de detenție.

Franța

Muguette Felvis, suplinitoare a catedra de matematică a liceului de fete de Angoulême în vîrstă de 22 de ani, a devenit miss Franța pe anul 1963. Nevoind să devină vedeta de cinematograf sau nud pentru reclame s-a întors la elevele ei. Dar direcțoarea liceului a primit-o foarte arde, socotînd că faptul de a fi cea mai frumoasă femeie din Franța e incompatibil cu calculul algebric. În dimineața primei zile de școală Muguette Felvis a fost asaltată de o armată întreagă de fotografi și ziaristi care treceau peste toate regulamentele nu învălit în casa unde și ziaristi care umplea tabla cu formule.

Minia directorului liceului a fost rezolvată de o fată din Franța — rezolvarea acestui conflict vite în simulul de cinematograful sau nud pentru reclame din Angoulême unde oficialitățile scoolare scoțese ca Muguette Felvis să prezenta frumuseții ca să-i poată învia pe copiii minuirea tabloanelor de logaritmi”.

S. U. A.

Un nou autor dramatic face vogă la New York. Este vorba de un tînăr — fost telegrafist, devenit scriitor doar cu trei ani în urmă și care se numește

